

Factsheet Inclusie van mensen met een psychische kwetsbaarheid in de leefomgeving

Werkgroep Destigmatisering en inclusie in de leefomgeving

Inleiding

Veel stigmatisering vindt in de directe leefomgeving van mensen met een psychische kwetsbaarheid plaats, bijvoorbeeld op straat en door naasten. Zo is de beeldvorming rond mensen met verward gedrag een belangrijk aandachtspunt voor zowel ggz, verslavingszorg, cliëntenorganisaties als maatschappelijke organisaties. Een aparte aanpak voor deze groep en het benoemen van problemen als ‘verward gedrag’ kan stigmatisering in de hand werken. Bewustwordingscampagnes zijn nodig om acceptatie in de wijken te verbeteren. In deze factsheet verduidelijken we het begrip inclusie en wat inclusie betekent voor mensen met een psychische kwetsbaarheid. Vervolgens geven we een aantal voorbeelden van manieren waarop inclusie in de leefomgeving kan worden bevorderd. We hopen dat deze voorbeelden anderen inspireren om hier in hun eigen buurt of wijk actief mee aan de slag te gaan.

Wat is inclusie?

Bij inclusie gaat het om het volwaardig opgenomen zijn in de samenleving van achtergestelde groepen, zoals mensen met een handicap of beperking. Het uiteindelijke doel van inclusie is dat iedereen zich opgenomen en gezien voelt door anderen en dat er geen belemmeringen zijn om te participeren. De begrippen integratie en participatie liggen dicht bij het begrip inclusie en worden geregeld gebruikt alsof het synoniemen zijn. Dat is echter niet het geval. Participatie en integratie benadrukken de activiteiten die de te includeren persoon of groep moet verrichten. Bij inclusie ligt de focus op een uitnodigende en ontvangende samenleving. Het gaat vooral om de samenleving die in beweging moet komen en letterlijk en figuurlijk drempels slecht zodat de voorwaarden voor participatie geschapen worden. Hierbij is het uitgangspunt: gewoon indien mogelijk, speciaal waar nodig. Dus zoveel mogelijk gebruik maken van reguliere voorzieningen, maar extra ondersteuning bieden wanneer dit nodig is.

VN-verdrag

Op 14 juli 2016 trad het VN-verdrag handicap in Nederland in werking. In het verdrag wordt meerdere malen verwezen naar de Universele verklaring van de Rechten van de Mens, die als kader dient voor alle VN-verdragen. Bij de implementatie van het verdrag zijn 16 punten geformuleerd voor volwaardige deelname van mensen met een beperking aan de samenleving. Deze hebben betrekking op de volgende terreinen: toegankelijkheid, werk, onderwijs, zelfstandig wonen en deel uitmaken van de samenleving, algemeen. Ratificatie van het verdrag verplicht landen om in hun beleid rekening te houden met de rechten van mensen met een beperking (VN verdrag Handicap. Van verdrag naar inclusie). Naar aanleiding hiervan is in Nederland het programma [VN-verdrag ‘Onbeperkt Meedoen’](#) gestart. De ambitie van dit programma is dat mensen met een beperking meer naar eigen wens en vermogen kunnen meedoen aan de samenleving, net als ieder ander. Hoofddoel van het programma is dat mensen met een beperking

merkbaar minder drempels gaan tegenkomen die het meedoen in de weg staan. Hierbij gaat het nadrukkelijk ook om de belemmeringen die mensen met een psychische kwetsbaarheid ervaren.

Inclusie als proces

Overheden spelen een belangrijke rol in het initiëren van activiteiten en beleid om mensen met een beperking mee te laten doen aan de samenleving. Tegelijkertijd krijgt inclusie ook gestalte vanuit een beweging van onderop, op initiatief van betrokken individuen. De overheid speelt hierbij een voorwaardenscheppende rol. Deze benadering richt zich op de interactie tussen individu en gemeenschap en bestaat in de ontwikkeling van een levenshouding en levenspraktijk, zowel op het niveau van concrete ontmoetingen tussen mensen, als op het niveau van vormgeving van organisaties (Bolsenbroek en Van Houten, 2010).

Aandachtspunten mensen met een psychische kwetsbaarheid

Verschillende organisaties, zoals Zorgbelang Overijssel en JSO, hebben specifieke aandachtspunten geformuleerd voor inclusie van mensen met een psychische kwetsbaarheid in de leefomgeving (Vrieling & Lensen; Kamminga, 2016):

- Zorg voor een veilige leefomgeving. Denk na over wat licht, temperatuur, kleuren en geluid met mensen kan doen, zoals een goed verlichte buurt of een hofje waar iedereen elkaar kan zien;
- Zorg voor betaalbare woonruimte in een rustige omgeving;
- Achterhaal samen met bewoners wat nodig en wat mogelijk is en benut de talenten van bewoners met en zonder psychische kwetsbaarheden;
- Faciliteer positieve contacten tussen mensen met en zonder psychische kwetsbaarheden, waar mogelijk op basis van wederkerigheid;
- Zorg ervoor dat reguliere voorzieningen, zoals bewonersgroepen, sportclubs, verenigingen, buurtcentra, toegankelijk en goed bereikbaar zijn. Geef voorlichting aan medewerkers zodat zij de beperking begrijpen en destigmatisering plaatsvindt;
- Regel goede toegang tot (vrijwilligers)werk en opleiding. Kijk naar wat iemand leuk vindt en wat hij of zij goed kan.

Voorbeelden inclusie in de leefomgeving

1. Inclusieve vrije tijd:

- Team sportservice (Noord-Holland) www.teamsportservice.nl

2. Inclusief wonen:

- Gemengd wonen Utrecht (HU / Ontwikkelplaats gemengd wonen) <https://www.kcwz.nl/thema/woonvariaties/gemengd-wonen-het-kan>

3. Inclusieve wijk (buurtcentra, buurtnetwerken):

- Vitale Verbindingen (Arnhem) www.vitaleverbindingen.nl;
- Buurtcirkel Pameijer/RIBW A/VV www.buurtcirkel.nl;
- Bewustwordingsbijeenkomsten SSzS in de wijk www.samensterkzonderstigma.nl/stigma-in-de-wijk/bijeenkomsten